

UPOZORENJE

ESMA, EBA i EIOPA upozoravaju potrošače na rizike povezane s virtualnim valutama

Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA), Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) i Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA) (dalje u tekstu: „tri europska nadzorna tijela”) upozoravaju potrošače na velike rizike povezane s kupovanjem i/ili posjedovanjem takozvanih virtualnih valuta.

Trenutačno dostupne virtualne valute digitalno su predstavljanje vrijednosti koje ne izdaje središnja banka ili javno tijelo niti oni za njih jamče te koje nemaju pravni status valute ili novca. One su visokorizične, općenito nisu osigurane nikakvom materijalnom imovinom i nisu regulirane pravom EU-a pa se stoga u vezi s njima potrošačima ne pruža nikakva pravna zaštita. Tri europska nadzorna tijela zabrinuta su zbog činjenice da sve veći broj potrošača kupuje virtualne valute, posebno s očekivanjem da će vrijednost virtualnih valuta nastaviti rasti, a da pritom nisu svjesni visokog rizika od gubitka uloženog novca.

Virtualne valute kao što su Bitcoin, Ripple, Ether i mnoge druge u posljednje su vrijeme bile vrlo nestabilne što znači da su postojale znatne dnevne promjene njihovih cijena. Primjerice, vrijednost Bitcoina 2017. naglo se povećala s oko 1 000 EUR u siječnju na više od 16 000 EUR sredinom prosinca, a potom početkom veljače pala je za gotovo 70 % na 5 000 EUR. Njegova vrijednost nedavno je ponovno porasla za oko 40 % u odnosu na tu najnižu vrijednost te se njime trenutačno trguje po cijeni od oko 7 000 EUR. Smatra se da je ukupna tržišna kapitalizacija za 100 najvećih virtualnih valuta u svijetu danas jednaka iznosu koji premašuje 330 milijardi EUR.

Zašto je kupovanje virtualnih valuta rizično za potrošače?

Tri europska nadzorna tijela upozoravaju potrošače na to da virtualne valute mogu biti izrazito rizične i obično se radi o visokošpekulativnom ulaganju. Ako kupujete virtualne valute, trebate biti svjesni postojanja velikog rizika da ćete izgubiti velik dio, ili čak cijeli iznos, uloženog novca. Kupujući virtualne valute ili financijske proizvode kojima se potrošači izravno izlažu virtualnim valutama, izloženi ste nizu rizika, uključujući sljedeće:

- **Rizik od izrazite nestabilnosti i stvaranja mjehura** – Većina virtualnih valuta podložna je izrazitoj cjenovnoj nestabilnosti i pokazuje jasne znakove stvaranja cjenovnog mjehura. Ako odlučite kupiti virtualne valute ili financijske proizvode koji se temelje na virtualnim valutama, trebate biti svjesni postojanja velikog rizika da ćete izgubiti velik dio, ili čak cijeli iznos, uloženog novca.

- **Nepostojanje zaštite** – Unatoč tomu što će krajem 2018. na snagu stupiti zahtjevi EU-a o sprečavanju pranja novca koji će biti primjenjivi na pružatelje usluga novčanika i platforme za razmjenu virtualnih valuta, virtualne valute i dalje nisu regulirane pravom EU-a. Slično tome, pravom EU-a nisu regulirane ni platforme za razmjenu virtualnih valuta na kojima se njima trguje ni digitalni novčanici koji se upotrebljavaju za držanje, pohranjivanje i prenošenje virtualnih valuta. To znači da, ako kupujete ili posjedujete virtualne valute, ne uživate jamstva i zaštite povezane s reguliranim financijskim uslugama. Primjerice, ako s obzirom na platformu za razmjenu virtualnih valuta ili pružatelja usluga digitalnog novčanika dođe do kvara, prestanka poslovanja, kibernetičkog napada, pronevjere sredstava ili oduzimanja imovine kao posljedice provedbe zakona, pravom EU-a ne pruža se nikakva posebna pravna zaštita kojom bi se pokrili vaši gubici niti bilo kakvo jamstvo da ćete ponovo dobiti pristup virtualnim valutama koje posjedujete. Širom svijeta su se već u više navrata dogodili slučajevi u kojima su se ti rizici ostvarili.
- **Nepostojanje mogućnosti izlaska** – Ako odlučite kupiti virtualne valute, postoji rizik da tijekom duljeg razdoblja nećete moći trgovati svojim virtualnim valutama ili ih zamijeniti za tradicionalne valute kao što je euro. Pritom stoga možete pretrpjeti gubitke.
- **Netransparentnost cijena** – Formiranje cijena virtualnih valuta često je netransparentno. Stoga postoji velik rizik da pri kupnji ili prodaji virtualnih valuta nećete dobiti poštenu i točnu cijenu.
- **Prekidi u radu** – Neke platforme za razmjenu virtualnih valuta imale su ozbiljnih problema u radu kao što su prekidi trgovanja. Tijekom tih prekida potrošači nisu mogli kupovati i prodavati virtualne valute onda kada su to htjeli te su pretrpjeli gubitke zbog promjene cijena virtualnih valuta koje su nastupile tijekom razdoblja prekida.
- **Obmanjujuće informacije** – Informacije koje su na raspolaganju potrošačima koji žele kupiti virtualne valute, ako su one uopće dostupne, u većini su slučajeva nepotpune, teško ih je razumjeti, njima se ispravno ne otkrivaju rizici povezani s virtualnim valutama te stoga mogu biti obmanjujuće.
- **Neprikladnost virtualnih valuta za većinu namjena, uključujući ulaganje ili planiranje umirovljenja** – Velika nestabilnost virtualnih valuta, neizvjesnost u pogledu njihove budućnosti te nepouzdanost platformi za razmjenu virtualnih valuta i pružatelja usluga novčanika čini virtualne valute neprikladnima za većinu potrošača, uključujući one s kratkoročnim strategijama ulaganja te osobito one s dugoročnim ciljevima kao što je mirovinska štednja.

Kako se možete zaštititi?

Ako odlučite kupiti virtualne valute ili financijske proizvode kojima se izravno izlažete virtualnim valutama, trebali biste u potpunosti razumjeti njihove karakteristike i rizike koje preuzimate. Ne ulažite novac za koji si ne možete priuštiti da ga izgubite. Pobrinite se da ste poduzeli primjerene i ažurirane mjere opreza povezane s uređajima i računalnom opremom koje upotrebljavate za pristupanje vašim virtualnim valutama ili za kupovanje, pohranjivanje ili prenošenje virtualnih valuta. Osim toga, trebate biti svjesni da se prethodno navedeni rizici ne smanjuju kupovanjem virtualnih valuta od društava koja su regulirana za pružanje financijskih usluga.

Osnovne informacije

Ovo Upozorenje temelji se na članku 9. stavku 3. uredbi o osnivanju triju europskih nadzornih tijela i objavljuje se nastavno na dvije izjave o početnim ponudama virtualnih valuta¹², koje je ESMA objavila u studenome 2017., i na ranije Upozorenje³ potrošačima i dva Mišljenja⁴⁵ o virtualnim valutama, koje je EBA objavila u prosincu 2013., srpnju 2014. i kolovozu 2016.

Postoji mnogo vrsta virtualnih valuta. Prva virtualna valuta bio je Bitcoin, koji je pokrenut 2009. Od tada su se pojavile mnoge druge virtualne valute kao što su Ripple, Ether ili Litecoin. Većina njih temelji se na tehnologiji decentraliziranog vođenja evidencije transakcija koja je poznata i pod nazivom „blockchain”⁶. Ovim se upozorenjem ne zauzima stajalište o toj tehnologiji niti o ostalim mogućim primjenama te tehnologije.

¹ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-828_ico_statement_firms.pdf

² https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-829_ico_statement_investors.pdf

³ <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/598344/EBA+Warning+on+Virtual+Currencies.pdf>

⁴ <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf>

⁵ <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1547217/EBA+Opinion+on+the+Commission's+proposal+to+bring+virtual+curren+cy+entities+into+the+scope+of+4AMLD>

⁶ ESMA je u veljači 2017. objavila izvješće o mogućim primjenama tehnologije decentraliziranog vođenja evidencije transakcija, koristima od nje i rizicima povezanim s njom.